УДК 353.2

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-3401-2019-3-5>

І. М. Безена

кандидат філософських наук,
завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-МЕДІЙНИЙ РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЙОГО ПОСАДОВЦІВ

В Україні розпочато низку публічних реформ, особливе значення для нового рівня розвитку держави має адміністративна реформа, яка покликана змінити статус органів влади на місцях, відповідальність та зміст їх суспільної роботи. Спроби розпочати реформу публічної влади були декілька разів, але то політичної волі було не достатньо, то зміни були поверховими: від заміни вивісок та проведення перепідпорядкування. Такі дії зазвичай залишали стару авторитарну систему управління, не змінювали стан речей у владних структурах, відповідно, деякою мірою погіршували ситуацію в регіонах, поглиблювали надмірну централізацію управління територією, нівелювали принципи самоврядування та бюджетування, які в процесі діяльності стали тягарем для державного розвитку.

На місцях, як завжди, чекали фінансових субвенцій для вирішення окремих проблем територій (дороги, соціальні об'єкти, благоустрій території тощо), йшло відторгнення місцевої влади від вирішення проблем території, поглиблювались деструктивні процеси (корупція, зловживання у фінансовій сфері, поглиблення процесів ускладнення соціального стану територій тощо). Таким чином далі справи не могли йти, сутнісні та глибинні зміни управління територіями розпочались, нехай потрохи, але перерозподіл повноважень, фінансових ресурсів та сфери відповідальності за стан речей уже здійснено. Відповідальність та ресурси (матеріальні, фінансові) передано/прийнято від центру на місцевий рівень. Повноваження депутата та голови громади тепер наповнені конкретикою для вирішення місцевих проблем соціального розвитку території.

Демократизація процесів діяльності публічних інституцій влади від центру до регіону окреслили проблеми щодо інформаційно-медійних компетентностей посадових осіб, якими стали спроможність комунікації з окремих тем діяльності громади; аналітичні здібності та практики; долучення громадян до процесів підготовки рішень суспільних питань території; спроможність іномовної комунікації з іноземними колегами; стратегія діяльності та підготовки планів роботи громади.

Ключові слова: демократизація, децентралізація, регіональна влада, бюрократія, повноваження, місцеві органи самоврядування, повноважена/посадова особа, місцевий бюджет, субвенція, відповідальність.

Постановка проблеми. Цифрова епоха, яка розпочала свою ходу в 90-х роках минулого століття, визначає сьогодні завдання людства в розбудові демократичних основ нового інформаційного суспільства, адже інформаційні технології все більше впливають на особистість та суспільство. Через глобальну мережу цифрових мереж Інтернет та радіо/телевізійний простір здійснюють свої впливи на загальне й індивідуальне динамізм розвитку суспільних процесів і розвиток особистісних поглядів через навколишній світ, переоцінка певних груп цін-

ностей суспільствами, посилення інтенсивних процесів індивідуальної самореалізації, посилення ролі знання/незнання іноземних мов як засобу вільної комунікації.

Ключовими основами в окреслених процесах є принципи організації суспільства та залучення до державотворення людини як основи демократичного суспільства. Демократизація та децентралізація публічної влади в Україні розпочато, і це вже має певні результати. Змінюється місія людини в окреслених процесах, визначаються нові вимоги до якісних показників її діяльності.

Першочергове місце в указаних процесах посідають посадові особи публічного управління від центру до регіону, місцевих адміністрацій різних рівнів, представників органів місцевого самоврядування. Посадова особа, яка наділена публічними повноваженнями, має відповідати професійним компетентностям сучасного управлінця, окресленим демократичним принципам діяльності, бути активно зорієнтованою в правовому полі повноважень, бачити шляхи їх виконання для регулювання життєдіяльності громади.

Метою статті є дослідження актуальних проблем демократизації та децентралізації суспільних відносин через розгляд інформаційно-медійних компетентностей, загальних процесів, а також місії посадових осіб регіонально-го рівня.

Виклад основного матеріалу. Актуальність наукової проблеми та практики діяльності незаперечна, адже сьогодні є нагальна потреба дослідження особливостей інформаційно-медійних тенденцій та індивідуальних внутрішніх процесів в аспектах самостійних компетентностей у пошуку, отриманні змістовної інформації, її сприйнятті та правильного вибору рішення щодо життєдіяльності особи/системи суспільної [1, с. 152]. Окреслені питання мають як теоретичну, так і практичну площину.

Дослідження проблеми здійснюють науковці національного та зарубіжного співтовариства, які окреслюють стратегії, процеси й діяльність. Ми поставили вищезазвану мету, дослідивши більше регіональні аспекти публічної служби в аспектах інформаційно-медійних компетентностей посадовців.

Необхідно відзначити, що процеси розвитку цифрової мобільності публічної сфери та цифрова глобальна світова мережа в її різних проявах вже повністю виконують комунікативну місію в розвитку інформаційно-медійних зв'язків суспільства, її регулюючих процесів публічної діяльності та дослідженні інтересів громади й особистості. Сьогодні вже не можна уявити робоче місце посадовця без цифрової системи, яка стала значно прискорювати процеси й результати діяльності.

Як ми раніше відзначали, комунікація в будь-яких формах може виступати визначальною моделлю в процесах спілкування, передачі інформації від суб'єктів комунікації, впливу на процедури прийняття рішення тощо. Теоретики класичної теорії організації комунікації або

передачі інформації визначили основні структурні принципи, за якими здійснюється вказаний процес, що відповідають на такі питання: «Хто і про що?», «Якими каналами?», «Кому конкретно?», «З якими намірами?», і це допомагає прогнозувати можливі наслідки методів діяльності для людини зокрема та суспільства загалом [2, с. 100].

Як ми раніше відзначали, інформація може мати декілька основних та ключових інформаційних складників, а саме змістовне повідомлення, яке інформує про стан особистих справ, відомості про щось суспільне для людей; повідомлення спеціального призначення, сигнали про єдність семантичних та прагматичних характеристик; передачу/відображення різнопланових відомостей про будь-які об'єкти й процеси [3, с. 88].

Сучасна суспільна інформація має динамічні, змістовні та сутнісні впливи на систему управління суспільними процесами та людиною, її розвиток та життєдіяльність. Інформація має свої процедури застосування особистістю, які можуть мати різні наслідки для людини та суспільства. Особистість, яка наділена владними повноваженнями, громадянин, будуть діяти, виходячи з повноважень та обсягу отриманої інформації, що, відповідно, буде мати певні наслідки для окремої особистості, суспільства й закладу/установи [4, с. 288].

В сучасному цивілізованому світі, державах та об'єднаних громадах не можна уявити людину, тим більше, посадову особу публічного управління, яка не користується інформаційними технологіями, не має навиків культури її застосування та фільтрування, знань та практики діяльності в багатомовному середовищі.

Незаперечним є те, що антропологічна криза сучасної людини пов'язується з руйнуванням людського в людині, змінами в її природі та духовному світі, обмеженістю можливостей у застосуванні іншомовного аспекту комунікації. Отже, актуалізується проблема формування навичок особистості з одночасним піклуванням про себе, розвитку та створення реалістичних життєвих планів, які посилюють індивідуальну потребу переорієнтації змісту формальної освіти та самоосвіти особистості [5, с. 12].

Віртуалізація способу життя сучасної людини взагалі є окремою темою, адже одним з елементів кризи є низький рівень інформаційної культури особистості, який проявляється в індивідуальному відриві (нерозумінні) від середовища життя, зокрема природного, соціального,

культурного. Базовим явищем сучасного інформаційного суспільства постає процес формування нової культури особистості, наділеної повноваженнями публічного управління, яка врівноважує тенденції розвитку сталого цифрового середовища для освіченої людини.

Формування цілісного світогляду людини/посадовця та набуття інтегрованих громадянських знань окреслюються за сімома напрямками, одним з яких є інформаційно-медійний, який включає розвиток поінформованості, розвиток вміння шукати, обробляти, застосовувати та перевіряти інформацію, вміння «критичного аналізу різнобічної інформації та створення власних медіа-повідомлень» [6, с. 4].

Концепція глобального навчання, інтеграції та полікультурної/відкритої освіти є основою для вибудовування й раціоналізації навчальної поведінки особистості в глобальних мережах для успішної самореалізації в життєвих практиках. Демократизація суспільства та негативних явищ суспільства (корупція, тіньова економіка, криміналізація відносин тощо) є актуальною для системи публічного адміністрування та управління.

З вересня 2015 року в Дніпропетровському регіоні розпочалися процеси організаційного оформлення нових об'єднаних територіальних громад, процедури їх легалізації, бюджетування та формування складу посадових осіб місцевого самоврядування (депутати, голова, члени виконавчого комітету, посадовці відділів та комунальних підприємств тощо).

Так, на вересень 2019 року площа Дніпропетровської області становить 31 914 км², кількість населення – 3 228 399 осіб, кількість об'єднаних територіальних громад – 67 одиниць, загальна площа об'єднаних територіальних громад – 20 123,61 км² (63,06% загальної площі), кількість населення ОТГ – 618 288 (19,00% загального числа). Нами окреслено такі загальні підсумки: найменша громада має 2 167 жителів, площа становить 82,2 га, об'єдналися 2 сільські ради; найбільша громада має 49 463 жителів, площа становить 201,32 га, об'єдналися 2 ради (сільська та міська). Лідером у самодостатності нової громади є об'єднана рада, де кількість населення становить 14 635 осіб, площа – 166,4, об'єдналися 2 сільські ради; тепер це новий суб'єкт місцевого самоврядування, а саме селищна рада. Ми відзначаємо, що особливістю самодостатності громади стали такі фактори, як наближення до обласного центру або великого міста, яке має розвинену промислову базу; значне

число суб'єктів господарювання, а саме виробничих фірм, орієнтованих на значний товарообіг, зареєстрованих на території; значні обсяги сплати податків, що впливає на дохідну частину громади. Відповідно, доходи нової громади мають перевагу щодо забезпечення видатків успішної громади, яка має можливості активного розвитку соціальної сфери та мережі суб'єктів господарювання [7].

Задля збільшення числа господарюючих суб'єктів відбуваються процеси стимулювання формування нових кооперативів, об'єднань та асоціацій, які створюють нові робочі місця в сільських об'єднаних громадах та розширюють базу доходів ради. Так, розпочали діяти кооперативи, зокрема землеробські, плодово-овочівницькі, скотарські. Непрості процеси становлення та розвитку отримали свої перші результати, а саме прибуток та податкові надходження до місцевого бюджету. В окреслених процесах актуалізується проблема інформаційно-медійної складової публічної діяльності, адже для здійснення господарської діяльності особливе значення мають процеси комунікації, фільтрування інформації, збуту й сплати податків, окреслення процесів маркетингу та менеджменту тощо.

Безпосереднє керівництво новоствореної громади (далі – об'єднана територіальна громада, або ОТГ) здійснює створений відповідною радою виконавчий комітет, до якого входять голова ради, заступники голови, секретар ради, керівники структурних підрозділів ради (управління та відділи), старости, інші особи громади (підприємці, громадські активісти та громадяни). Виконавчий комітет підзвітний та підконтрольний раді, його рішення підлягають затвердженню радою.

Типова структура управління в новій об'єднаній територіальній громаді наведена нижче (далі – ОТГ).

В публічній сфері управління територією склалась така ситуація: паралельно існують стара та нова моделі менеджменту, де старою є районні державні адміністрації та районні й сільські ради, а новою – об'єднані територіальні громади та їх виконавчі органи. Стара модель має певне число вад у діяльності, одними з яких є бюрократизація та непрозорість діяльності, корупція та волюнтаризм, імітація процесів та проблеми комунікації. В цьому контексті постають проблеми, які потребують врегулювання, а саме нова модель району/терито-

рії округу, чіткість розмежування повноважень та самодостатність фінансова/структурна нової громади. Виконавчі органи об'єднаної громади, яким розширено повноваження й відповідальність, здійснюють життєзабезпечення соціально-економічної сфери території.

У цьому контексті, крім окресленого, відзначаємо низку кадрових проблемних питань, зокрема наявність професійних кадрів для роботи у виконавчих органах громади; недоліки у підвищенні кваліфікації посадовими особами органів місцевого самоврядування; слабкість комунікації виконкому з населеними пунктами та громадсько активними спільнотами (як суспільними, так і релігійними); розвиток самодостатності об'єднаної громади; розширення переліку надання адміністративних послуг на території; кадрове забезпечення правоохоронних органів території; проблеми кадрового забезпечення охорони здоров'я та освіти; кадрове забезпечення сфери дозвілля поводження з побутовими відходами.

На сучасному етапі розвитку демократичних та децентралізаційних процесів можна окреслити пріоритети державної регіональної політики, якими є підвищення якості життя людини; духовно-ментальна, суспільно-політична, соціально-економічна консолідація регіонів; досягнення на цій основі цілісності та гомогенності гуманітарного, інформаційного й економічного простору; підвищення конкурентоспроможності регіонів [8, с. 6].

Найактуальнішою проблемою сучасної публічної сфери є вжиття заходів боротьби з корупцією. Найбільш відомим та визнаним у світі виміром є Індекс сприйняття корупції (The Corruption Perceptions Index), який розра-

хований за методикою міжнародної неурядової організації "Transparency International". Індекс переважно містить середні дані, зібрані за три останні роки, й дає уявлення про поточні оцінки рівня корупції експертами. Так, у національних ЗМІ часто згадують дослідження думки громадян про поширеності корупції, які проводяться інститутом – дослідницькою компанією "The Gallup Organization". В опитуванні беруть участь громадяни понад 100 країн світу. Вони відповідають на два запитання: «Чи поширена корупція у владі у вашій країні?» та «Чи поширена корупція у бізнесі у вашій країні?» За таким самим принципом відбуваються дослідження для Індексу під назвою «Барометр світової корупції» (Global Corruption Barometer, або GCB).

За підсумками дослідження 2017 року Україна посіла 131 місце зі 176 країн у рейтингу сприйняття корупції "Transparency International". Це місце розділили з нею Росія, Казахстан, Іран і Непал. Такий стан речей є незадовільною оцінкою публічної діяльності держави та свідчить про незадоволення громадянами результатами діяльності публічної влади [9].

Україна вибрала вектор європейської інтеграції, відповідно, публічна влада має кардинально змінити стратегію боротьби з корупцією в різних рівнях влади. Більшість країн ЄС має значний досвід боротьби з цим негативним суспільним явищем, відповідно, вони посідають місця у верхній частині рейтингу. Найменш корумпованими країнами "Transparency International" називає Данію, Нову Зеландію, Фінляндію, Швецію, Норвегію, Сінгапур, Нідерланди, Канаду й Німеччину.

Можна стверджувати, що сучасні публічні інституції створюються на державному рівні

<p><i>Голова ради</i> (обирається жителями громади)</p> <p>Здійснює керівництво радою та виконкомом</p>		
<p><i>Рада ОТГ</i> (депутати, обрані жителями)</p>	<p><i>Виконавчий комітет</i> (обирається й контролюється радою)</p>	<p><i>Старости</i>, які обираються громадою села та входять до складу виконкому</p>
<p><i>Управління або відділи</i> (утворюються та підконтрольні раді, підпорядковані виконкому) ЖКГ, освіти, медицини, культури, розвитку території, земельний, у справах дітей, містобудування тощо</p>		

Рис. 1. Типова структура управління в новій ОТГ

та формуються людиною/людьми, яка обіймає/обіймають посади у владній структурі, адже саме від їх зусиль залежить рівень реалізації публічної реформи й отримання позитивних суспільних результатів. Окреслені нами публічні зміни, відповідно, прискорять процеси ефективних суспільних трансформацій, створять передумови долучення людини, громадянина до публічної діяльності та поглиблять сфери демократизації в державі. На думку дослідниці І. Дегтярьової, «людський розвиток має стати ключовим принципом не тільки для діяльності суб'єктів господарювання, але і для органів регіональної влади, що прискорить позитивні соціально-економічні зміни» [6, с. 7].

Оцінювання ефективності діяльності соціальної інституції постає основною проблемою, адже слід своєчасно визначити критерії оцінювання рівня, якості й повноти надання публічної послуги; якісний показник залучення громадян до процедури обговорення, прийняття рішень та реалізації планів. З огляду на окреслене актуалізується питання відповідності змісту та якості публічної послуги, що в подальшому визначатиме стратегічну перспективу інфраструктурного розвитку території, наступної реалізації соціальних проєктів, спрямованих на підвищення рівня життя для громади й особистості, наближення її змісту до громадян [9, с. 98].

У вищезазначених процесах актуалізується питання інформаційно-медійних компетентностей посадових осіб громади та жителів громади, адже всебічно поінформована особистість, незважаючи на статус, буде спроможна долати негаразди та здобувати ефективні результати діяльності публічної системи й ОТГ, як визначають індекси європейських принципів демократизації суспільного життя [10]. На прикладах діяльності ОТГ Дніпропетровської області вже практично апробовано й реалізовано інформаційно-медійні проєкти, які спрямовані на надання адміністративних послуг жителям території «Громада в смартфоні»; інформування та громадське обговорення окремих питань життєдіяльності громади; реєстрацію на прийом та інформаційні запити; формування мережі туристичних маршрутів; відкриття етнічно-культурних сайтів; програму добросусідства; дистанційні платформи формальної та неформальної освіти тощо. Місцева влада й сьогодні веде пошук нових моделей співпраці з громадянами для позитивних змін у рівному доступі до суспільних інституцій на території громади.

В окреслених питаннях набуває особливої ваги проблема мобільності та інформаційно-медійної компетентності посадових осіб публічної влади регіонального й місцевого рівнів.

Висновки і пропозиції. Отримані результати свідчать про те, що актуальність розвитку інформаційно-комунікативних компетентностей особистості й громади, гнучкість публічної системи до громадсько-суспільних проблем, регіональна система окреслили особливе значення людських та кадрових ресурсів нової громади в покращенні соціально-економічного статусу регіону, вищий рівень владної комунікації в реформаторських процесах та значимість людини, її професійної та громадської діяльності, а індикаторами ефективності публічної влади стають якість життя, рівень маркетингу та сталого розвитку громади й особистості.

Основною запорукою успіху в зміцненні державності, зростанні рівня соціально-економічного розвитку регіонів та країни постають загальні процеси залучення громадян до врядування в громадах, що даватиме можливості для повної реалізації основоположних принципів демократії та свободи.

На реалізації відповідних концептів потрібно зосередити всю організаційну роботу системи публічної влади й громадян, які є суб'єктами демократії нової громади. Ми відзначаємо, що інформаційно-медійна культура та відповідальність за її достатній рівень у посадовій особі є основою загальної культури суспільства та особистості, адже особистість наділена повноваженнями публічного управління майбутнього, що є складовими сучасного прогресивного середовища публічної влади, яке є розвивальним, стимулюючим і мотивуючим у процесах демократизації, розширення свободи діяльності. Відповідно, окреслені проблеми потребують нашого різнобічного дослідження.

Список використаної літератури:

1. Пруднікова О.В. Інформаційна культура: концептуальні засади та світоглядний сенс. Харків : Право, 2015. 352 с.
2. Бородін Є.І., Безена І.М. Марк Генсон про шляхи демократизації та децентралізації публічних інституцій держави. Публічне управління та митне адміністрування. 2019. № 10. С. 100–102.
3. Безена І.М. Демократизація та децентралізація публічної влади: регіональне державне управління та місцеве самоврядування. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2019. № 9. С. 88–90.

4. Безена І.М. Сучасні аспекти управління освітньою системою: філософсько-освітні концепти. Гілея: збірник наукових праць / гол. ред. В.М. Вашкевич. Вип. 128 (1). Київ: Гілея, 2018. С. 286–291. URL: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/%D0%93%D1%96%D0%BB%D0%B5%D1%8F%20128%20%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0.pdf>.
5. Безена І.М. Культура свободи особистості в освітньому середовищі: сучасні тенденції та філософія проблеми. Virtus. 2017. № 18. С. 10–15.
6. Дегтярьова І.О. Принципи нової регіональної політики України. Теорія і практика державного управління. 2009. № 3 (26). С. 3–8.
7. Децентралізація дає можливості. Дніпропетровська область: формула успіху. URL: <https://decentralization.gov.ua/areas/0562>.
8. Нова державна регіональна політика: від теорії до практики : збірник / за ред. В.М. Куйбіди. Київ : Крамар, 2009. 232 с.
9. Індекс сприйняття корупції (The Corruption Perceptions Index). URL: <https://ua.censor.net.ua/n424781>.
10. Competences for Democratic Culture. Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Council of Europe, 2016. URL: <https://rm.coe.int/16806ccc07>.

Bezena I. M. Democratization of public administration and info-media development of its officials' competences

A number of public reforms have been launched in Ukraine, and administrative reform is of particular importance for a new level of state development, which aims to change the status of local authorities, accountability and content of their social work. Attempts to initiate the public authority reform have been done several times, but there was not enough political willpower, changes were superficial: there was only replacing signboards or applying re-subordination. Such actions, as a rule, left the old authoritarian system of government, did not change the state of affairs in power structures, and accordingly to some extent exacerbated the situation in the regions, deepened the excessive centralization of territorial governance, eliminated the principles of self-government and budgeting, which in the process of activity became a burden for the state development. At local level, as usual, financial subventions to address specific territorial problems (roads, social facilities, land improvement, etc.) were eliminated, local authorities were discouraged from solving territorial problems, and deepened destructive processes (corruption, abuse in the financial sphere, deepening complication processes of social status of territories, etc.). Thus, things could not go further in this way, substantial and profound changes in the management of the territories gradually began, but the redistribution of powers, financial resources and responsibility for the state of affairs has already been implemented. Responsibility and resources (material, financial) were transferred/accepted from the center to the local level. The powers of the deputy and the head of the community are now filled with specifics for solving local problems of social development of the territory.

Democratization of activity process in government public institutions from the center to the region; the problems concerning info-media competencies of officials are outlined; the ability to communicate on selected themes of community activity; analytic abilities and practice; public involvement to the processes of judgement drafting in social questions within the territory; the ability to create language environment with foreign colleagues; the strategies for community activity and work plan preparation.

Key words: *democratization, decentralization, regional power, bureaucracy, powers, local self-government, village/city mayor, authorized representative/ official, local budget, subvention, responsibility.*